

ผจญ มีจิตต์. “เมื่อครั้งโจรสลัดปล้นเมืองนครฯ” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44
ฉบับที่ 10 (ตุลาคม) : หน้า 31-40.

ย้อนรอยอาณาจักรตามพรลิงค์

“เมื่อครั้งโจรสลัดปล้นเมืองนครฯ”

(ตอน ๑)

ผจญ มีจิตต์

กำแพงเมืองนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราช หรือ ตามพรลิงค์ เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่มาตั้งแต่โบราณ เป็นเมืองประเทศราชและหัวเมืองเอกที่สำคัญบนคาบสมุทรมลายูเคยมีกษัตริย์ที่เกรียงไกรปกครอง เคยมีเจ้าผู้ครองนครที่มีความเข้มแข็งในการศึกสงคราม เคยมีขุนศึกทหารกล้าออกรบทำสงครามเพื่อปกป้องอาณาจักรมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วนเป็นที่ประจักษ์เกรงขามของนครรัฐทั้งใกล้และไกล เป็นไปได้อย่างไรที่ครั้งหนึ่ง “เมืองนครศรีธรรมราช ถูกกองโจรสลัดปล้น” โจรสลัดกลุ่มนี้คงมีความอหังการและบังอาจอย่างยิ่งที่ได้ปฏิบัติการเช่นนั้น อย่างไรก็ตามประวัติเมืองนครศรีธรรมราชได้บันทึกไว้เช่นนั้นจริง ดังนั้นเราในฐานะลูกหลานชาวนครฯ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสนใจและเข้าใจทำความเข้าใจถึงความเป็นมาเป็นไปของโจรสลัดกลุ่มนี้ให้ถ่องแท้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จริงๆ “สลัด” มาจากภาษามลายูคือ “Selat” แปลว่า “ช่องแคบ” มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของโจรสลัด (Pirate) ไปหลายแนวทาง เป็นต้นว่า คือพวกที่อาศัยเรือปล้นเขากินในทะเล พวกเร่ร่อนอย่างอิสระมีอาชีพปล้นในทะเล หรือผู้ที่ใช้เรือปล้นทรัพย์สินในทะเล แม่น้ำ เมืองท่าและชุมชนต่างๆ ริมชายฝั่งทะเลเป็นต้นสรุปความว่ากลุ่มโจรสลัดนั้นคือพวกโจรที่ใช้เรือปล้นในทะเล เมืองท่าและชุมชน ริมฝั่งทะเลต่างๆ เป้าหมายส่วนใหญ่คือขบวนเรือสินค้า เรือโดยสารเมืองท่าและชุมชนชายฝั่ง โดยมีวิธีการปล้นที่หลากหลาย เช่น หลอกชิงธงนำขึ้นว่าเป็นเรือขนส่งสินค้า และเรือโดยสารด้วยกันหรือบางครั้งหลอกว่าเป็นเรือของทางราชการ เมื่อเหยื่อเหล่านั้นตายใจไม่ระวังพวกโจรสลัดกลุ่มนั้นก็เข้าปล้นทันที

ผจญ มิจิตต์. “เมื่อครั้งโจรสลัดปล้นเมืองนครฯ” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม) : หน้า 31-40.

ดั่ง อนันตชัย จินดาวัฒน์ กล่าวไว้ว่า “ผู้คนที่ใช้เรือในสมัยโบราณล้วนแล้วแต่พร้อมที่จะทำตนเป็นโจรสลัดได้ด้วยทั้งสิ้น ขอเพียงแต่ให้มีโอกาสไม่ว่าชนชั้นเจ้านาย ไพร่หรือแม้แต่ทาสหากมีกำลังและอาวุธ เห็นว่ามีช่องทางแย่งเขามาสามารถทำได้ก็มักทำตัวเป็นโจรสลัดไปได้ทันที” หรือ ประสิทธิ์ ตั้งมหาสิทธิกุล ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “เรือสินค้าของชาติที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมักใช้เส้นทางทะเลเดินเรือผ่านพื้นที่เขตยากจนและด้อยพัฒนา แนวนอนความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ในรูปของสินค้าข้าวของและเงินตรามากมายที่ถูกปล้นชิงขนส่งมากับเรือเหล่านั้นย่อมเปิดโอกาสให้กลุ่มโจรสลัดหรือกลุ่มชนที่อดอยากยากไร้ประกอบอาชญากรรมขึ้นได้”

สมัยจักรพรรดิอเล็กซานเดอร์มหาราช พระองค์ได้ปราบปรามโจรสลัดในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนอย่างเข้มแข็งและจริงจัง ครั้งหนึ่งได้จับหัวหน้าโจรสลัดได้พระองค์ทรงถามว่า “เพราะเหตุใดและทำไมจึงต้องบุกรุกปล้นเรือชาวบ้านเขาเลี้ยงชีพ” หัวหน้าโจรสลัดตอบว่า “ก็ด้วยเหตุและผลอันเดียวกันกับที่พระองค์ทรงบุกรุกประเทศเพื่อนบ้าน ต่างกันที่ข้าพเจ้าใช้เรือเล็ก ๆ ไม่กล้าและกำลังคนไม่กี่คน ชาวบ้านจึงเรียกข้าพเจ้าว่า โจรสลัด (Pirate) แต่พระองค์ทรงใช้กองทัพบกกองทัพเรือมีกำลังพลเป็นหมื่นเป็นแสนพร้อมอาวุธครบครัน ผู้คนจึงขนานนามพระองค์ว่า “จักรพรรดิ” (Emperor) นับว่าคำตอบของหัวหน้าโจรสลัดคนนี้ประจักษ์ประจักษ์ได้อย่างแสนบรรลพ

คำที่ใช้เรียกโจรสลัดนั้นมีปลุกย่อยไปอีกหลายคำ เช่น บัคคาเนียร์ (Buccaneers) หมายถึงโจรสลัดที่เป็นศัตรูของพวกสเปนในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ คอร์แซร์ (Corsairs) หมายถึงโจรสลัดที่ออกปล้นในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ไพรเวเทียร์ (Privateers) หมายถึงโจรสลัดที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ ให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองหรือสนับสนุนในการปล้นสะดมเรือของประเทศข้าศึกหรือประเทศคู่แข่งทางการค้าขายทางทะเลไวคิง (Viking) เป็นโจรสลัดปล้นในแถบทะเลเหนือของยุโรป อุซซุนและ อาเจอาหุร หมายถึงโจรสลัดอิสลาม หรือแขกสลัด ที่ยวบปล้นสะดมแถวช่องแคบมะละกา อ่าวไทยและบริเวณหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ โดยความเหี้ยมโหดสยดสยองป่าเถื่อนชนิดที่เรียกว่า “เถื่อนถ่อยโหดชั่ว” และวีรกรรมการปล้นฆ่าในท้องทะเลตลอดถึงความร้ายทรยศสมบัติอย่างมหาศาลจากการปล้นของโจรสลัดเหล่านี้ ทำให้เกิดปรากฏการณ์เป็นตำนานและประวัติกล่าวขานกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนานจะขอยกตัวอย่างโจรสลัดบางพวกบางกลุ่ม เช่น

วิลเลียมแดมไพร์ (William Dampier) เป็นชาวอังกฤษภาพชีวิตของเขามองว่าเป็นโจรสลัดคนสำคัญแต่อีกโฉมหน้าหนึ่งเขาเป็นนักเดินทางและนักสำรวจที่โลกต้องจดจำ ผลงานเขาคือแล่นเรือมาเยือนทวีปออสเตรเลียสำรวจและสร้างแผนที่ของที่นี่และออสเตรเลียเป็นคนแรกและสำคัญที่สุดเขาเดินเรือรอบโลกสำเร็จเป็นคนแรกถึง ๒ ครั้ง วิลเลียมแดมไพร์ ทำรายได้จากการเป็นโจรสลัดมีทรัพย์สินมากถึง ๒๐๐,๐๐๐ ปอนด์ และเขาได้เสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. ๒๒๕๘

เอ็ดเวิร์ดทีช (Edward Teach) หรืออ้ายเคราดำ (Black Beard) เป็นสัญชาติอังกฤษเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๓ เดิมเป็นโจรสลัดประเภท ไพรเวเทียร์ (Privateers) คือเป็นกองโจรสลัดที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลที่ให้ออกวางเรือของศัตรูหรือเรือคู่แข่งทางการค้า แต่ตอนหลังเขาได้เปลี่ยนเป็นโจรสลัดแบบอิสระไม่อยู่ในอาณัติใคร และเขาได้แปรสภาพเรือสินค้าขนาดใหญ่ที่ปล้นมาได้เป็นกองเรือติดปืนใหญ่ ๔๐ กระบอก มากกว่า ๔๐ ลำ เอ็ดเวิร์ดทีชทำการปล้นตั้งแต่ชายฝั่งอเมริกาถึงทะเลแคริบเบียนตลอดไปจนถึงนิวอิงแลนด์แถบทะเลเหนือ หรือกล่าวได้ว่ากินพื้นที่

ในมหาสมุทรแอตแลนติกเกือบทั้งหมด เขาขึ้นชื่อในความโหดเหี้ยมฆ่าอย่างทารุณ ปล้นปล้นและทรยศหักหลังพวกเดียวกันเองหรือพูดง่ายๆ ว่าเป็นโจรอย่างครบครัน เขามีร่างกายสูงใหญ่หนวดเครายาวดกดำรุงรังจึงได้ฉายาว่า “อ้ายเคราดำ”

ในปี พ.ศ.๒๒๖๑ กองทัพเรือหนือโครโรนำเข้าจับกุมตัวเขาในบริเวณทะเลแคริบเบียนเพื่อนำไปดำเนินคดีตามกฎหมายบ้านเมือง จึงได้เกิดสู้รบกันขึ้น กองเรือรบทั้งสองฝ่ายทำศึกกันหลายวันในที่สุดเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๒๖๑ เอ็ดเวิร์ดที่ ๖ หรืออ้ายเคราดำถูกฆ่าตายบนเรือรบของเขาเองกลางทะเลนั่นเองจากการพิสูจน์ศพเขามีบาดแผลที่เกิดจากการสู้รบจำนวนมาก ทั้งรอยกระสุนมากกว่า ๕ แห่ง และรอยแผลจากดาบ - มีดมากกว่า ๒๐ แห่ง ในที่สุดศพเขาถูกตัดคอไปแขวนไว้กับเสากระโดงเรือ ส่วนลำตัวถูกทิ้งทะเลไปเขามีอายุเพียง ๓๘ ปีเท่านั้น

เยียวเกา ผู้เงิน แม่นางเสื่อสาวโจรสลัดชาวจีนผู้เกรียงไกร ทำการปล้นสะดมอยู่บริเวณทะเลจีน, ทะเลจีนใต้ และตะวันออกไกล ราวต้นศตวรรษที่ ๑๙ สลัดจีนหญิงผู้นี้มีพฤติกรรมโหดร้ายไม่แพ้กลุ่มโจรสลัดผู้ชายและเยี่ยงกฎหมายมีกองเรืออยู่ในอาณัติเกือบ ๒,๐๐๐ ลำ สมุนลูกน้องอีกประมาณ ๗๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐ คน ซึ่งถือว่าใหญ่กว่ากองทัพเรือในบางประเทศในสมัยนั้นเสียอีกและจะยึดเกาะได้หัวนเป็นกองบัญชาการปล้นมักใช้เรือใหญ่บางลำได้ถึง ๓๐๐ คนเหยื่อที่โปรดปรานคือ เรือสินค้า เมืองท่า และหมู่เกาะตามชายฝั่ง

กลุ่มโจรสลัดอุซตนะและอาเจอาหุ เป็นกลุ่มโจรสลัดอิสลามหรือแขกสลัดเริ่มปรากฏปฏิบัติการในช่วงพุทธศตวรรษ ๒๑-๒๓ บริเวณหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ชายฝั่งอ่าวไทย ตั้งแต่ชุมพร ไซยา นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลาและปัตตานี ในบริเวณช่องแคบมะละกาและทะเลอันดามันฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมาลายู

อุซตนะหรืออุยงตนะ นิธิ เอียวศรีวงศ์ อธิบายว่ามาจากภาษามลายูแปลว่าพื้นดินที่เป็นเหลี่ยม หรือแหลม เป็นกลุ่มโจรสลัดชาวเมืองมะละกา เมืองนี้ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของคาบสมุทรมาลายูหรือทางเหนือของช่องแคบมะละกาในรัฐยะโฮร์ หรือ ประพนธ์ เรื่องณรงค์ กล่าวไว้ว่า “คำว่า อุซง หรือ อุยง (Hujung) หมายถึงส่วนปลาย คำว่า ตนะ (Tanah) หมายถึงที่ดินหรือพื้นที่” ผู้ก่อตั้งรัฐอุซตนะคือ มาร์กัต อิสกันดาร์ชาห์ (MagatIngandar Shah) หรือเจ้าชายปรเมศวร ในปี พ.ศ.๑๙๔๕ ชาวประมงและกลุ่มโจรสลัดบริเวณนั้นได้เข้าร่วมเป็นพรรคพวกของพระองค์จำนวนมาก และเนื่องจากเมืองมะละกาได้ตั้งเป็นศูนย์กลางของช่องแคบมะละกาสามารถบังคับเรือสินค้า พ่อค้าเข้ามาจอดและเก็บภาษี ประกอบกับทหารของพระองค์นั้นเป็นทั้งทหารและโจรสลัดทำให้เมืองมะละกาเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ในปี พ.ศ. ๒๐๕๔ กองทัพเรือของโปรตุเกสในอินเดียได้นำกองเรือจำนวน ๑๘ ลำ พร้อมกำลังทหาร ๑,๔๐๐ นาย ออกเดินทางจากเมืองกัวร์ (Gowar) เข้าโจมตีเมืองมะละกา เมืองมะละกาที่ล่มสลายไป ส่วนทหารและ

ชาวเมืองแตกกระจัดกระจายในที่สุดก็ยึดอาศิพดั้งเดิมที่ตนถนัดคือเป็นโจรสลัดเที่ยวปล้นไปในหมู่เกาะทะเลจีนใต้และชายฝั่งอ่าวไทย

อาเจห์ (Ajeh) เป็นชื่อเมืองสำคัญมีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่โบราณตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะสุมาตราหรือฝั่งทิศใต้ของช่องแคบมะละกา ผู้ปกครองคนแรกคือ อะลี มุฮอียดซาร์ ต่อมาอิสกันดาร์ซาร์ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๒๑๕๐-๒๑๗๙ มีความสามารถในการขยายอาณาเขตไปถึงสุมาตราตะวันออก มาลายู เปรักและปาหังผลการขยายอำนาจอาณาเขตของอาเจห์นี้เองทำให้เมืองยะโฮร์เกิดความเกรงกลัวขึ้น จึงไปร่วมมือกับฮอลันดาทำการปราบอาเจห์ ผลของสงครามในครั้งนั้นทำให้อาเจห์เสื่อมอำนาจลงและเมื่อสิ้นสมัยสุลต่านอิสกันดาร์ซาร์อาเจห์ก็เริ่มเสื่อมลงเรื่อยมา อาเจห์บางครั้งเรียกว่า “อาเจห์อาหฺรู”

ส่วนอาหฺรู (Haru) แปลว่า “ผู้รุกราน” เป็นชื่อรัฐตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะสุมาตรา อาณาจักรและประชาชนชาวอาหฺรูมีชื่อเสียงในด้านการปล้นสะดมในท้องทะเลและตามชายฝั่งมานานแล้ว กษัตริย์ของอาหฺรูจะร่วมลงทุนไปกับขุนนางของพระองค์ในการส่งกองเรือออกเที่ยวปล้นสะดม แล้วทรงแบ่งทรัพย์สินที่ปล้นมาได้ นอกจากปล้นทรัพย์สินแล้วยังจับผู้คนเพื่อนำไปขายเป็นทาสด้วย

เอกสารของสเปนในพุทธศตวรรษที่ ๒๒ บันทึกถึงการเดินเรือมายังหมู่เกาะฟิลิปปินส์ต้องผ่านช่องแคบมะละกาและแวะพักตามเกาะแถบคาบสมุทรมาลายูว่า “ได้พบเรือโจรสลัดมี ๕ ลำ สี่ลำเป็นเรือเล็กและอีกลำเป็นเรือใหญ่แข็งแรงมากพร้อมสรรพด้วยอาวุธทราบบนหลังว่า เป็นโจรสลัดพวกจีน-ปัตตานี (China-Patani) แล่นติดตามมาตลอดคืนจนรุ่งเช้าเรือเล็กสี่ลำได้ล้อมเราไว้ และเรือใหญ่อีกลำได้เข้าจู่โจมตีเราอาวุธพวกเขาที่เห็นในระยะประชิดตัวเป็น หวน หอก หลาวและหอกขัดที่ปลายหอกแข็งแกร่งด้วยการลงไฟ อาวุธที่พวกเขาใช้ในระยะไกลเป็นปืนยาวและปืนประทุบยิง”

ดังนั้นในทะเลแถบนี้ได้เกิดกลุ่มโจรหลายพวกหลายก๊กมาตั้งแต่ครั้งโบราณแล้วคอยหาโอกาสปล้นเรือสินค้าเรือโดยสาร เมืองท่าและชุมชนชายทะเลหาผู้รับผิดชอบมิได้ เปรียบเสมือนเขตปลอดมนุษยปลอดกฎหมาย (Noman Land) หรือเป็นอาณาจักรกึ่งโจร (Semi-piratical Kingdom) อาศัยอยู่และการแบ่งเขตแดนใช้ทะเล ช่องแคบ ภูเขา แม่น้ำลำคลองและหมู่เกาะต่างๆ แบ่งเขตกันคร่ำๆ ฉะนั้นบริเวณหมู่เกาะ ชายทะเล ปลายแหลมมาลายู แม้จะเป็นดินแดนที่ไม่ค่อยเจริญมั่นคง แต่รัฐมหาอำนาจทุกฝ่ายก็อยากได้ไว้ในครอบครองเพราะนั่นคือผลประโยชน์จะตามมาอย่างมหาศาล เช่นพระเจ้าโจหะแห่งอินเดียดำรงทัพมาตีเมืองต่างๆ บนคาบสมุทรมาลายูไว้ในอำนาจรวมถึงอาณาจักรตามพรลิงค์ด้วย สมัยพระเจ้าจันทรภาณุธรรมาโคกราชแห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ได้ปราบปราม

โจรสลัดบริเวณนี้ราบคาบแล้วพระองค์ได้ทรงตั้งเมือง
๑๒ นักขัตขึ้น หรือกรณีของกลุ่มดาโต๊ะโมกอลส์
ยึดหัวเขาแดงได้แล้วตั้งเป็นเมืองสิงหนครและสงขลา
ในเวลาต่อมา เป็นต้น

ในกลุ่มโจรย่อมมีกติกาแห่งโจร มิเช่นนั้นแล้ว
จะปกครองกันมิได้ สมุนโจร สมาชิกโจรหรือลูกน้องโจร
ก็แล้วแต่จะเรียก หากมีรู้ว่าใครคือหัวหน้าใครคือลูกน้อง
คงจะรวมกันทำความชั่วความเดือดร้อนหรือทำการปล้น
และจัดตั้งเป็นพวกเป็นก๊กมิได้ตั้งนั้นกฎแห่งโจรคือกติกา
ของกลุ่มโจรซึ่งกำหนดขึ้นและมีอยู่เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตาม
กลุ่มโจร รุ่ง ตอนทรายและดำ หัวแพร อดีตขุนโจร
ผู้โด่งดังแห่งพัทลุงและภาคใต้ในสมัยหนึ่งมีกฎกติกา
ในกลุ่มว่า

๑. หากเจ้าทรัพย์ไม่ต่อสู้ห้ามทำร้าย
๒. ทรัพย์สินที่ติดตัวอยู่กับเจ้าทรัพย์จะ

ไม่ถือเอา เอาเฉพาะทรัพย์สินที่เก็บได้เท่านั้น

๓. หากไปพักพิงหลบแดดฝนหรือได้เข้าบ้านใดจะให้ความคุ้มครองและไม่รังแกบ้านนั้น
๔. จะไม่ทำร้ายผู้หญิงและเด็ก เป็นต้น

กลุ่มโจรในท้องทะเลหรือกลุ่มโจรสลัดก็จะมีหลักกติกาไม่แตกต่างกันนัก ซึ่งกฎกติกาของโจรสลัด
(Pirate Code) พอสืบค้นได้มีดังนี้

๑. ทุกคนจะได้ส่วนแบ่งทรัพย์สินที่ปล้นมาได้เท่ากัน ยกเว้นกับตันและรองกับตันได้ส่วนแบ่งเป็น ๒ เท่า
- หากผู้ใดแอบขโมยทรัพย์สินของสมาชิกหรือปล้นกันเองเกิดขึ้นผู้นั้นจะถูกฆ่าทิ้งทะเลหรือปล่อยเกาะ
๒. เวลากินอาหารต้องแบ่งเท่ากัน ห้ามเล่นการพนันทุกชนิดหรือต่อสู้กันบนเรือ
๓. ต้องดับเทียนหรือตะเกียงเมื่อเวลาเลยสองทุ่มเพื่อมิให้เป็นที่ยึดเกาะ
๔. ต้องดูแลรักษาอาวุธไม่ให้สูญหายและพร้อมใช้ได้เสมอ
๕. ห้ามนำสตรีและเด็กขึ้นบนเรือหากผู้ใดฝ่าฝืนต้องถูกฆ่าหรือปล่อยเกาะ
๖. ห้ามผู้ใดหนีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจหรือหนีออกจากกลุ่มหากฝ่าฝืนต้องถูกฆ่าหรือปล่อยเกาะ
๗. ผู้ใดได้รับบาดเจ็บจากการสู้รบหรือหนีที่บนเรือจะได้รับเงินชดเชยตามความเหมาะสม

กฎกติกาของกลุ่มโจรสลัดเหล่านี้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับแต่ละพวกแต่ละก๊กซึ่งอาจแตกต่างกันรายละเอียดบ้าง
ขึ้นอยู่กับหัวหน้าและสมาชิก จะเห็นว่าชีวิตประจำวันของกลุ่มโจรสลัดที่ดำรงชีพกลางทะเลหลาย ๆ วัน หรือหลาย ๆ เดือน
นั้นเป็นชีวิตที่จำเริญความอดทนไม่ทราบว่าจะมีชีวิตอยู่หรือจะตายเมื่อไหร่ ฉะนั้นเวลาพวกนี้ขึ้นบกแต่ละครั้งจะใช้
ชีวิตให้สนุกที่สุดสำราญที่สุด ทั้งอาหาร เหล้า ผู้หญิงและสิ่งต่างๆที่พวกเขาอยากได้อย่างทำ

๒. ลักษณะภูมิเขตและที่ตั้งเมืองนครศรีธรรมราช

จะกล่าวถึงทำเลที่ตั้งและภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ของเมืองตามพรลิงค์ หรือนครศรีธรรมราชและบริเวณใกล้เคียงในครั้งโบราณว่า ทำไมและเหตุใดโจรสลัดเข้าโจมตีปล้นเมืองได้ นครศรีธรรมราชนั้นตั้งอยู่ในท่าเลทองและจุดยุทธศาสตร์ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง คือทิศตะวันตกมีเทือกเขานครศรีธรรมราชเริ่มต้นจากอำเภอขนอมทางตอนเหนือแล้วทอดยาวลงไปทางใต้ผ่านอำเภอลิขิต ท่าศาลา นบพิตำ พรหมคีรี ลานสกา ร่อนพิบูลย์ จุฬาภรณ์ และชะอวด ปกคลุมไปด้วยป่าไม้พืชพรรณ สัตว์ป่านานาชนิดและเป็นแหล่งที่เกิดของลำห้วย ลำคลอง แม่น้ำสั้น-ยาวหลายสาย แผ่กระจายไปจากสันเขาทางตะวันตกไหลออกสู่ทะเลบริเวณอ่าวไทยทางตะวันออก (จะกล่าวเฉพาะบริเวณเมืองนครฯ และพื้นที่ใกล้เคียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น) เช่น ๑. คลองท่าวังหรือคลองรามศวรี คลองท่าโพธิ์ คลองท่าซัก และคลองปากพญา ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นลำคลองสายเดียวกัน ๒. คลองปากนคร ตอนกลางเรียกว่าคลองหัวตรุด เหนือขึ้นไปเรียกว่าคลองท่าเรือ ซึ่งก็เป็นลำคลองสายเดียวกัน คลองปากนครนี้เกิดมีลำคลองสาขาอีกเช่น คลองหน้าเมือง คลองป่าเล้า คลองสวนหลวง คลองคูพาย ส่วนคลองจังหูนและคลองท่าเรือน้ำไหลมาจากแอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่เรียกว่า “Lagoon” ทางตะวันตกของสันดอนเมืองนครฯกับพรหมคีรี ลานสกา ร่อนพิบูลย์ จุฬาภรณ์ ชะอวดเชื่อมต่อกับทะเลน้อยและทะเลสาบสงขลา

คลองชะอวดในปัจจุบัน

ผจญ มีจิตต์. “เมื่อครั้งโจรสลัดปล้นเมืองนครฯ” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม) : หน้า 31-40.

สงวนลิขสิทธิ์
โดย
นางสาว
ผจญ มีจิตต์

พื้นที่ระหว่างทิวเขานครศรีธรรมราชด้านตะวันตกกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทยด้านตะวันออก ชายหาดโบราณเกิด การยกตัวขึ้น ๒ แนว สูงกว่าระดับน้ำทะเลปกติ ๔-๕ เมตร แนวแรกเริ่มต้นจากอำเภอนวมลงมาทางใต้ ผ่านอำเภอสทิงพระ ท่าศาลา เมือง เฉลิมพระเกียรติฯ และเชียรใหญ่ ยาวประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร กว้าง ๕๐๐ - ๘๐๐ เมตร แนวนี้เป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณเช่น โมคลาน เมืองนครดอนพระ หรือหาดทรายแก้ว เมืองพระเวียง และเมืองท่าเรือ แนวที่สองเริ่มต้นจากแหลมตะลุมพุกทอดยาวไปทางใต้ผ่านอำเภอปากพนัง หัวไทร ระโนด สะทิงพระ กระแสสินธุ์ และสิงหนคร ยาวประมาณ ๒๐๐ กิโลเมตร กว้างประมาณ ๔๐๐-๖๐๐ เมตร ร่องน้ำระหว่างสันทรายทั้งสองนี้ได้ เกิดเป็นเส้นทางน้ำขนาดใหญ่ที่ไหลมาจากเทือกเขานครศรีธรรมราชในเขตอำเภอบางขัน (พัทลุง) อำเภอธำราญ (ตรัง) อำเภอร่อนพิบูลย์ และอำเภอยะวดี (นครศรีธรรมราช) เป็นคลองชะวด คลองเชียรและน้ำส่วนหนึ่งที่ไหลมาจากทะเลน้อยทะเลสาบสงขลามารบรรจบกันเป็นแม่น้ำปากพนังไหลออกทะเลที่อ่าวไทย

พื้นที่ราบลุ่มน้ำเหล่านี้อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งปลูกข้าวและพืชผักต่างๆ ทางด้านตะวันตกแถบพรหมคีรี ลานสกา ร่อนพิบูลย์ จุฬาภรณ์ และชะวอดอุดมไปด้วยป่าไม้ผลไม้และผลิตพันธุ์จากป่า การคมนาคมทางเรือก็สะดวก เพราะมีแม่น้ำลำคลองหลายสายเชื่อมต่อถึงกัน ทางทะเลฝั่งอ่าวไทยสามารถเดินเรือติดต่อกันได้ทางใต้ตลอดคาบสมุทร มาลายู ทางเหนือขึ้นไปถึงลุ่มน้ำเจ้าพระยาเรียกว่าตลอดทางเหนือและได้ส่วนทางด้านตะวันออกก็สามารถติดต่อได้ทั้ง เขมร เวียดนาม จีนและญี่ปุ่น ทางตะวันตกจากนครฯ สามารถเดินทางเรือไปยังร่อนพิบูลย์ได้ (เพราะเป็นแอ่งน้ำ ขนาดใหญ่ที่เรียกว่า Lagoon เรือสามารถเดินได้สะดวก) ผ่านช่องเขา ลงคลองท่าแพ ในเขตอำเภอยะรัง เข้าสู่แม่น้ำ ตรังแล้วออกทะเลอันดามัน ซึ่งเส้นทางนี้เป็นทางเดินลัดข้ามคาบสมุทรมลายูมาตั้งแต่โบราณแล้ว ตรงเขตรอยต่อ บนสันเขานครศรีธรรมราชระหว่างอำเภอร่อนพิบูลย์ (ปัจจุบันเป็นอำเภอจุฬาภรณ์) ที่เรียกว่าเขากอย หรือเขาช่องคอย ซึ่งได้พบแผ่นศิลาจารึกเมื่อไม่นานมานี้ กับอีกฝั่งหนึ่งของอำเภอยะรัง เป็นเรื่องที่น่าสนใจ น่าศึกษาสืบค้นว่าบริเวณ เชื่อมต่อกันตรงนี้ เหตุใดฝั่งหนึ่งเรียกว่า “กอย” หรือ “คอย” กับอีกฝั่งหนึ่งเรียกว่า “สัง” หรือ “สง” สองคำนี้ มันเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับสันปันน้ำกันอย่างไร หรือมีอะไรบางอย่างที่ทิ้งปริศนาไว้ให้คนรุ่นหลังสืบค้นกันต่อไป

จากลักษณะภูมิประเทศและที่ตั้งของตามพรลิงค์หรือนครศรีธรรมราชดังได้กล่าวแล้วนับว่าเป็นจุดศูนย์ (Focal point) และสี่แยก (Crossroads) ของชุมทางและเส้นทางคมนาคมจากเหนือ (แผ่นดินใหญ่-ลุ่มน้ำเจ้าพระยา) กับใต้ คือคาบสมุทรมลายู สุมาตรา ชวา และเป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อกันระหว่างทะเลจีนใต้ทางตะวันออกกับทะเลอันดามัน ทางฝั่งตะวันตกดังได้กล่าวมาแล้ว ด้วยปัจจัยเหล่านี้เองทำให้นครศรีธรรมราชหรือตามพรลิงค์โบราณ เป็นที่เหมาะสม เป็นท่าเลทองและจุดยุทธศาสตร์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองตลอดถึงเป็นศูนย์กลางศาสนสถานและ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ มาเป็นพันๆ ปีแล้ว

ด้วยปัจจัยที่นครศรีธรรมราชมีอุดมสมบูรณ์ เป็นท่าเลทองดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นสาเหตุให้เป็นที่หมาย ปองเข้ายึดครองโจมตีหรือเข้าปล้นของผู้นำรัฐหรือโจรสลัดในบริเวณแถบถิ่นนี้ จึงมิใช่เป็นเรื่องแปลกที่นครศรีธรรมราช ถูกปล้นตามประวัติที่บันทึกไว้

๓. กำแพง ค่ายคูประตูหอรบของเมืองนครฯ ครั้งอดีต

ดังได้กล่าวมาแล้วว่านครศรีธรรมราชเป็นเมืองโบราณหลายพันปีมาแล้ว กำแพง คูเมืองนั้นคงสร้างมาและ มีการซ่อมแซมอย่างต่อเนื่อง ตามหลักฐานกล่าวไว้ว่าสร้างในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชโดยชาวอินเดียตอนใต้

ผจญ มิจิตต์. “เมื่อครั้งโจรสลัดปล้นเมืองนครฯ” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44
ฉบับที่ 10 (ตุลาคม) : หน้า 31-40.

กรมศิลปากร
หอสมุดแห่งชาติ นครศรีธรรมราช

และชาวมอญในสมัยที่เรียกเมืองนครว่า “ตามพระลิงค์” พ.ศ. ๑๑๙๘ เป็นแบบปึกเสาปูนดินตามแนวหาดทราย แก้วหลังจากนั้นได้มีการบูรณะปรับปรุงซ่อมแซมหลายครั้ง ทุกครั้งคงรักษาแนวเดิมไว้ และอีกตอนหนึ่ง ตัวน ถี เริง นักประวัติศาสตร์ชาวจีนได้บรรยายกำแพงเมือง นครศรีธรรมราชในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ไว้ว่า “เมือง ตามพระลิงค์หรือนครศรีธรรมราชนั้น กำแพงสร้างด้วย ห่อปูนหนา ๖-๗ ฟุตจีน สูงกว่า ๒๐ ฟุตจีน สามารถทำการสู้รบบนกำแพงได้ ประชาชนชอบขี่ควาย ไว้พมเปียไม่สวมรองเท้า บ้านเรือนของขุนนางเจ้าหน้าที่สร้างด้วยไม้ ส่วนบ้านเรือนของคนสามัญสร้างด้วยไม้ไผ่” (๑ เมตร เท่ากับ ๓.๓ ฟุตจีน)

ใน พ.ศ. ๑๙๒๘ สมัยสมเด็จพระราเมศวร แห่งกรุงศรีอยุธยาไปตีลานนาไทยได้ จึงกวาดต้อนผู้คนมาไว้ที่ นครศรีธรรมราช ชาวลานนาไทยจึงนำเอาแบบอย่างการสร้างกำแพงมาจากเชียงใหม่มาซ่อมกำแพงนครศรีธรรมราช ด้วยโดยทำเป็นกำแพงแบบปึกเสาปูนดิน

ในราว พ.ศ. ๒๑๐๐ เมื่อชาวโปรตุเกสนำวิธีการสร้างกำแพงแบบก่ออิฐและตั้งฐานป็นใหญ่เข้ามากำแพงเมือง นครศรีธรรมราชได้ถูกดัดแปลงเป็นกำแพงก่ออิฐขึ้นเป็นป้อมปราการที่แข็งแรงขึ้น ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นายช่างวิศวกรและสถาปนิกชาวฝรั่งเศสเข้ามาเมืองไทยจึงมีการสร้างกำแพงเมืองแบบชาโต (Chateau) กำแพงเมืองนครศรีธรรมราชที่เราเห็นกันอยู่ในปัจจุบันก็สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เช่นกัน เมื่อถึงสมัยพระยานคร (พัฒน์) กำแพงเมืองก็ได้บูรณะซ่อมแซมอีกครั้งโดยมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีอาณาเขตน ดังนี้

ด้านทิศเหนือ กว้าง ๑๑ เส้น ๑๐ วา หรือ ๔๕๖.๕ เมตร จากวัดมูมป้อมด้านตะวันออกไปทางตะวันตก มุมเรือนจำ โดยมีคลองหน้าเมืองเป็นคูเมือง

ด้านทิศใต้ กว้าง ๑๑ เส้น ๑๐ วา หรือ ๔๕๖.๕ เมตร จากโรงเรียนอนุบาลโสมภพวิทยาลัยทางตะวันออกไป ทางตะวันตกจดหัวท่า โดยมีคลองป่าเหล้าเป็นคูเมือง

ด้านทิศตะวันออก ยาว ๕๕ เส้น ๕ วา หรือ ๒,๒๓๘.๕ เมตร จากวัดมูมป้อมทางทิศเหนือไปจดโรงเรียน อนุบาลโสมภพวิทยาลัยด้านทิศใต้ คูเมืองด้านตะวันออกนี้ดินเป็นส่วนใหญ่ปัจจุบันไม่มีร่องรอยของคูเมืองให้เห็นแล้ว

ด้านทิศตะวันตก ยาว ๕๕ เส้น ๕ วา หรือ ๒,๒๓๘.๕ เมตร จากทิศเหนือมุมเรือนจำนครฯ ไปทางทิศใต้ จดหัวท่า มีคลองหัวท้าวตามแนวกำแพงจดกับคลองหน้าเมือง พื้นที่เมืองนครฯภายในกำแพงประมาณ ๖๓๕ ไร่เศษ หรือประมาณ ๑ ตารางกิโลเมตร กว่าๆ

ลักษณะกำแพงเป็นกำแพงก่ออิฐถือปูน ความสูงถึงยอดเสมา ๑๕ ศอก (๖.๕ เมตร) เชนเห็นหนา ๒๒ ศอก (๑๑ เมตร) ริมเชิงเห็นสูง ๒ ศอก (๑ เมตร) กำแพงลึก ๘ ศอก (๔ เมตร) มีป้อมโดยรอบทั้งหมด ๑๐ ป้อม มีแม่โพรงรับฐานรากกำแพงเป็นไม้ทองหลวง (ลักษณะคล้ายเสาเข็มปัจจุบัน) บนเชิงเห็นมีช่องป็นตลอดแนวโดยรอบ ทั้ง ๔ ด้าน

ผจญ มีจิตต์. “เมื่อครั้งโจรสลัดปล้นเมืองนครฯ” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44
ฉบับที่ 10 (ตุลาคม) : หน้า 31-40.

ประตูเมือง กำแพงเมืองนครศรีธรรมราชมีประตูทั้งหมด ๑๐ ประตู ด้านทิศเหนือและทิศใต้มีด้านละ ๑ ประตู ด้านตะวันออกมี ๔ ประตู และด้านตะวันตกมี ๔ ประตู ดังนี้

๑. ประตูชัยเหนือ เดิมชื่อประตูชัยศักดิ์ เป็นประตูด้านทิศเหนืออยู่ตรงหน้าเมืองบริเวณสะพานครนน้อย เดิมมีสะพานหกคือสะพานที่ตีสั้น-ลง ให้เรือผ่านได้ หรือเวลายามเกิดศึกสงครามก็ตีสพานขึ้นมิให้ข้าศึกเดินข้ามสะพานเข้ามาประชิดประตูเมืองได้ แต่เวลาปกติตีสพานลงให้ประชาชนหรือยานพาหนะเดินข้ามได้ (เช่นเดียวกับสะพานพุทธฯ ในกรุงเทพฯ) สะพานหกตีสพานนี้เป็นสะพานขนาดใหญ่ ข้าง ม้า หรือยานพาหนะทุกชนิดผ่านเข้าออกได้สะดวก

๒. ประตูชัยใต้ เดิมชื่อประตูชัยสิทธิ์ เป็นประตูเมืองด้านทิศใต้เพียงประตูเดียว

๓. ประตูหลัก เป็นประตูแรกของกำแพงด้านตะวันออกนับมาจากทิศเหนือหรือตรงบริเวณวัดมุ่มป้อมปัจจุบัน เป็นประตูขนาดเล็กหรือเรียกว่า ประตูผีเพราะเป็นทางที่เอาศพออกไปนอกกำแพงเพื่อไปเผาหรือฝังบริเวณวัดมุ่มป้อม เนื่องจากประตูชัยเหนือและประตูชัยใต้ห้ามนำศพออก

๔. ประตูโพธิ์ เป็นประตูที่สอง ของกำแพงด้านตะวันออกถัดจากประตูหลัก

๕. ประตูลอด เป็นประตูที่สามของกำแพงด้านตะวันออกถัดจากประตูโพธิ์

๖. ประตูพานยม (สะพานยม) เป็นประตูที่สี่ของกำแพงด้านตะวันออกถัดจากประตูลอด หรือเรียกว่าประตูผี เช่นเดียวกับประตูหลักเพราะต้องเอาศพออกไปนอกกำแพงไปทำพิธีเผาหรือฝังที่บริเวณวัดบุญารอบ

๗. ประตูท่าม้า เป็นประตูแรกของกำแพงด้านตะวันตก นับจากทิศเหนืออยู่ตรงกันข้ามกับประตูโพธิ์ ด้านตะวันออก

๘. ประตูนางงาม เป็นประตูที่สองของกำแพงด้านตะวันตกถัดจากประตูท่าม้า

๙. ประตูท้ายวัง เป็นประตูที่สามของกำแพงด้านตะวันตกถัดจากประตูนางงามเพราะอยู่ท้ายวังหรือหลังศาลากลางปัจจุบัน

๑๐. ประตูทำี เป็นประตูที่สี่ของกำแพงด้านตะวันตกถัดจากประตูท้ายวัง หรือเรียกว่าประตูผี เช่นเดียวกับประตูหลักและประตูพานยม เพราะเอาศพออกไปนอกกำแพงไปทำพิธีเผา-ฝัง บริเวณวัดช่ายคลองหรือวัดชลเนียร

กำแพงเมืองนครศรีธรรมราชนั้นนอกจากมีกำแพงชั้นนี้แล้วยังมีกำแพงชั้นนอกอีกชั้นหนึ่ง ปัจจุบันพังทลายจนไม่เหลือซากให้เราเห็นกันแล้ว แต่มีหลักฐานบันทึกเอาไว้ทั้ง ๔ ทิศว่า

๑. กำแพงถม อยู่ทางทิศเหนือ บริเวณวัดกำแพงถมจนถึงท่าแพปัจจุบัน

๒. กำแพงเขา อยู่ทางด้านทิศตะวันตก บริเวณตำบลกำแพงเขาปัจจุบัน

๓. กำแพงโคก อยู่ทางด้านทิศตะวันออก อยู่บริเวณทุ่งแพโคกตำบลท่าไร่ปัจจุบัน

๔. กำแพงสูง อยู่ทางทิศใต้บริเวณบ้านแคสูงหรือแคสูงตำบลท่าเรือปัจจุบัน

สันนิษฐานว่ากำแพงทั้งสี่ด้านนี้อาจจะเป็นกำแพง หอคอย หรือป้อมปราการที่หน่วยทหารของนครศรีธรรมราชประจำการอยู่ตลอดเวลา เพื่อกอยสอดส่อง ตรวจตรา สอดแนมหรือคอยระวังคุ้มกันข้าศึกศัตรูให้กับเมืองนครศรีธรรมราชนั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานจากการสำรวจเมืองนครศรีธรรมราชของ เมอซีเยอร์เดอลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ.๒๒๓๐ พบว่า “เมืองนครศรีธรรมราช มีป้อมเป็นที่ปากอ่าวท่าพญา พร้อมเรือรบประจำป้อม” ใน พ.ศ. ๒๒๓๐

ผจญ มีจิตต์. “เมื่อครั้งโจรสลัดปล้นเมืองนครฯ” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44
ฉบับที่ 10 (ตุลาคม) : หน้า 31-40.

นั้นตรงกับสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ครองราชย์ ๒๑๙๙-๒๒๓๑) และในสมัยของพระองค์ได้ส่งวิศวกรและสถาปนิกมาสร้างกำแพงเมืองนครฯ ด้วยอิฐตั้งได้กล่าวมาแล้ว ตอนนี้องค์สนธิฐานว่าน่าจะสร้างป้อมปืนขึ้นที่ปากน้ำอ่าวท่าพญาด้วย เพราะปากอ่าวท่าพญาหรือคลองท่าซึกจะมีเรือสินค้าจำนวนมากเข้ามาค้าขายถึงท่าวังหรือคลองท่าโพธิ์ในขณะเดียวกันยามนครศรีธรรมราชมีศึกสงครามข้าศึกจะเข้ามาโจมตีตามเส้นทางนี้ตลอดมาตั้งแต่ครั้งอดีต การสร้างป้อมปืนเมืองนครฯ ขึ้นที่ปากน้ำท่าพญานี้เช่นเดียวกันกับเมืองบางกอกที่สร้างป้อมปืนขึ้นเพื่อคอยป้องกันกรุงศรีอยุธยา นั่นเอง ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ กล่าวไว้ใน สวัสดิ์ตามพรลิงค์ว่า “คลองท่าวังหรือคลองท่าซึกสมัยก่อนเรียกว่า คลองปากพญา เพราะเป็นคลองทำน้ำใหญ่หรือเป็นท่าเรือประจำเมืองซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองนครฯ ทางทิศเหนือราว ๑ กิโลเมตร มีสภาพกว้างใหญ่และลึก เรือสำเภายกย่นเข้ามาจอดถึงสะพานราเมศวร์ได้สะดวกเรือสินค้าชาวต่างชาติทั้งจีนและฝรั่งต่างใช้น้ำสาयนี้แล่นเข้ามาจอดถึงวัดท่าโพธิ์หรือเชิงสะพานราเมศวร์ คลังสินค้าของพวกดัตช์และพ่อค้าชาวยุโรปทั้งหลายล้วนตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามวัดโพธิ์ทั้งสิ้น” ด้วยเหตุนี้เองการสร้างป้อมปืนที่ปากอ่าวท่าพญาจึงมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

๔. อดีตวีรกรรมของกษัตริย์ เจ้าผู้ครองนครฯ แม่ทัพและทหารหาญของเมืองนครศรีธรรมราช

ประกาศ

เรียน ท่านผู้อ่านสารนครศรีธรรมราชทุกท่าน ถ้าหากท่านมีบทความ บทกลอน หรือข้อมูลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสารนครฯ กรุณาส่งมาให้กองบรรณาธิการพิจารณาได้ที่ห้องสารนครฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

๗๑ ถ.เทวบุรี ต.โพธิ์เสด็จ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

หรือ ติดต่อ คุณกริธาพล กรรณะกาญจน์ โทร. ๐๘๒ - ๕๑๕๗๑๑๘

Email : Sannakhon@hotmail.com

Facebook : สารนครศรีธรรมราช

